

Inicis de l'ensenyança pública a Canet de Mar

Marià Serra i Font

The beginning of public education in Canet de Mar

Aquest article parla de les primeres informacions per iniciar l'ensenyament públic a Canet de Mar, que va des de 1601 a 1832.

Paraules clau: Escola Pública, Canet, Educació, Marià Serra i Font, Consell de Jurats, Capella de Música

This article discusses the earliest information available about the beginning of public education in Canet de Mar from 1601 to 1832.

Keywords: State School, Canet de Mar, Public Education, Marià Serra i Font, Consell de Jurats, Music Chapel.

Ja fa uns anys a la Biblioteca de Canet, estudiant els papers de la part de l'Arxiu del Dr. Marià Serra i Font que van anar a parar a aquesta institució, vaig trobar-ne un plec que parlaven dels inicis de l'ensenyament a l'escola pública a Canet. El treball era força extens, ja que anava des del 20 de maig de 1601 fins el 14 de setembre de 1832.

Després de repassar tots els fulls manuscrits, i una vegada sospesat el gran valor històric que representen per a la nostra vila, vaig ordenar-los i els vaig passar a l'ordinador respectant el text íntegre tal com l'havia deixat escrit l'autor.

Aquests papers junt amb altres que parlen de diversos temes, actualment estan degudament classificats, guardats a l'arxiu de la Biblioteca Pare Gual i Pujadas.

Recentment sembla que aquest afer de l'ensenyament a Canet ha despertat l'interès de moltes persones. Cada col·legi quan arriba el cas, celebra amb gran festeig l'aniversari de la seva fundació, o mira de retre homenatge als seus fundadors.

Recordo que en pocs anys, així ho han fet el Col·legi Yglesias, l'Escola Montessori, el Col·legi de Santa Rosa de Lima i també l'Escola Universitària de Teixits de Punt.

Seria bo que algú pogués agrupar-ho tot en un sol llibre que expliqués fil per randa tot el treball pedagògic que al llarg dels segles s'ha fet a la nostra vila, des d'aquells pretèrits temps que van des de l'any 1601 fins al dia d'avui.

Francesc Verdura Campeny

Dia 20 de maig de 1601 se determina en presència de l'Honorable batlle Antich Llobet i els senyors Jurats i homes de consell, vegin a Bartomeu Barnoy distribuïdor del bassí de les Ànimes, que dit Barnoy el capital al mestre que ensenya minyons puig que lo senyor Rector no les vol donar i així és la voluntat de tots els del Consell i Jurats.

Dia 19 de juny Se determina en consell i en presència de l'honorable batlle Bartomeu Goday i jurats la més part de tot el Consell que anés el jurat Strader i el sindich Joan Peitx, vagin a Girona sobre dels diners de la bossa de les Ànimes per si poden donar capital al mestre com tenim acostumat de donar-li i això perquè el baciner Bartomeu Barnoy no l'hi ha volgut donar"

En 24 de juny El Consell se referma en sos acords facultant per "fer totes aquelles coses que convinguin en bé i utilitat de la vila sobre de un privilegi tocant al bassí de les Ànimes"

Amb tot no s'obtenen resultats com se veu en el que es determina en contra.

24 de juny En presència de l'Honorable batlle i Jurats i tot el Consell, que atent a ser donada una lletra presentada pel senyor Bisbe a n'el senyor Rector i a n'en Barnoy a ser ja donar la caritat al mestre, del bací de les Ànimes i també una altra lletra han presentada a dit Barnoy dels senyors inquisidors perquè llegís el mateix ordre que donar dita caritat al mestre; i presentades dites lletres i el senyor mestre al costat dels Jurats i homes del Consell a fer present del Barnoy i diu que no li vol donar la caritat encara que el senyor Bisbe li mani i tota la vila ni tant o més el món, ni el cel es posés a baixar a la terra; per tan vistes la seva vergonya i agravi que fa tan a dits Jurats i Consell el mancarà a tota la vila, perquè el que fa gastar tot es roba dels pobres, se determina que li sigui demanat l'agravi i encara tot el que fa mot despreguen que de sos bens sigui feta de raó de justícia; i aquestes lletres se li foren presentades

el dit dia a les 7 hores en mig de la plaça o carrer públic en testimoni de moltes persones.

13 de desembre de 1612 Acord importantíssim pren el Consell al determinar la creació de la primera escola pública, com així es desprèn de l'acta que diu. "Que es cerca un mestre d'escola que tingui bona habilitat d'amestrar als minyons de llegir i escriure i comptes i gramàtica"

Eren Jurats en Joan Llobet, en Francesch Jover i en Joan Pujadas.

10 de novembre de 1618 "aserca de cercar un mestre d'estudis i despedir el que es vaig i el Consell ha resolt en què es cerqués un altre que sigui apte i eficient per tenir estudi i que se'n vagi aquest que és avui.... de diumenge enllà encara que no en tinguem d'altre. Daquest parer en són vuit i en contra o no de què el despedeixin que no en tinguin d'altre són cinc.

12 de gener de 1625 "Que un estudiant que ha vingut assí per mestre per ensenyar als minyons, donar-li el que donàvem als altres mestres que hi ha estat i això han determinat els sobredits acceptant Miquel Roig que diu que el que és avui li està bé."

1 de juliol de 1623 ... "que se leve (tregui) l'escola a Joan Comas i si és importú, que se li hagi (llegeixi) una comunicació del senyor Bisbe de Gerona i que tingui escola Mossèn Miquel Font ja mestre designat per la vila dies fa, aprovat per el Bisbe de Girona" Demanen també que el senyor Rector escrigui una carta al senyor Bisbe que doni l'entrada al mestre d'escola Mossèn Miquel Font sense anar a l'església, perquè estigui contínuament amb els minyons que ensenya i que tingui escola a la torre."

24 de febrer de 1629... "que tingui estudi el senyor Francesc Figueres per ensenyar de llegir, escriure i gramàtica, donant-li l'entrada de l'església"

12 de setembre de 1645 "Que totes les confraries de la Santa Església de Canet donen quiscún (aquest) any cada confraria al senyor Mestre que avui és el que donaven a Mossèn Perdigó? que són cada confraria trenta reals i l'obra de dita Església i la Confraria del santíssim Sagrament i de Nostra Senyora del Roser que aquestes tres donin cinquanta reals cada any i que ara de present donant al dit senyor mestre la meitat de l'anyada.

9 de maig de 1655 Que se faci Franch de soldats a Mossèn Pau Golart, Apotecari, amb pacte que obliga de fer la vida al senyor mestre.

6 de juliol de 1656 ... "s'han promès al mestre vint i cinc lliures cada any de conducta, començant a Sant Pere prop passat i té l'obligació de cantar les quatre festes anyals i tots els tercers diumenges i la octava de Corpus ço és el dia de Corpus i el dia de la seva octava.

Juliol de 1664 "Que se doni al mestrat de la vila a Mossèn Miquel Oller i la vila li hagi de donar vint i cinch lliures i el dit s'obliga en fer les obligacions següents. 1ª Que hagi de passar als minyons quatre vegades cada dia, ço és dues del matí i dues de la tarda i que els diumenges hagi d'ensenyar la doctrina. 2ª Que hagi de menar el rellotge de nostra vila sens ningun interès. 3ª Que hagi d'ensenyar als minyons de llegir, escriure, i comptar, pagant-li les mesades els particulars com està acostumat. 4ª Que

aconductin al dit Mossèn Miquel Oller per temps de dos anys, ensenyant com deu ensenyar un bon Mestre. Nota En Jaume March i Figarola és de contra parer que no se doni al mestrat al dit Oller. Salvador Giol, calafat i Damià Andreu són de contra parer no se doni ninguna cosa del cost de la vila al dit mestre.

27 de setembre de 1673 ... "que els senyors Jurats facin diligències en cercar mestre i que s'avisí al que avui és que assí al dia de carnestoltes se cerqui sa comoditat, atès que s'ha de cercar altre mestre.

19 de gener del 1676 ... "Atès que el mestre es queixa que no se li paguen les mesades i que no pot viure, que si vol estar aquí hagi d'ensenyar als minyons sense mesada ni pagar cosa sinó que la vila lo donarà cinquanta lliures i l'entrada de l'església quiscun any de salari.

22 novembre de 1676 ... "que se dona los mestrats a Joan Aulet de llegir i escriure amb l'obligació d'haver de cantar tots els dies que l'organista de la present vila estarà obligat a cantar amb acte exprés que abans d'acceptar el càrrec hagi de fer acte de renunciació d'aquella causa que està pendent i contra la universitat amb l'obligació d'haver de pagar tot el que se trobarà a deure dit Aulet a dita universitat, concedint-li en satisfacció i paga de la sobre dita obligació i càrrech de mestrat la residència i distribució mentre és estada concedida en la porció a ell tocant com els demés en sa residència de la Església de la present vila i sens altre salari sinó és la mesada dels minyons i el sobredit. I ha Mossèn Francesc Ferran se li concedeix el mestrat de la ensenyança de gramàtica i dels demés de llegir i escriure que voluntaris aniran a són estudi conduint-li en satisfacció i paga del sobredit la franquesa de tots els mals i càrrecs tocant a pagar en casa de són pare Antoni Ferran durant el beneplàcit de la present universitat i no altrament sens perjudicar-li el salari de les mesades dels deixebles tindrà.

26 juliol de 1677 ... "acerca de donar salari 50 lliures o no cada any a Joan Aulet passant tots els minyons de Francesch havent d'ensenyar de llegir, escriure i comptar i altres obligacions baix escrites i se ha determinat el següent. Que donen a Joan Aulet 50 lliures cada any havent d'ensenyar a tots els fills de la vila sens pagar mesades i de franch, havent-los d'ensenyar de lletra escriure i comptar sens paga com dites i també tots els diumenges haja d'ensenyar-los la doctrina fent primer anar els minyons per els carrers cantant la doctrina i aquest exercici faci dits dies de diumenge després de vespres i l'hagi d'ensenyar des de les set hores del matí fins a les deu i des de la una de la tarda fins a les quatre i mitja comprenent el temps que diran la doctrina i que faci anar dits minyons a missa i vespres fent-los estar quiets i hagi de cantar les diades que el senyor organista ha de cantar de franch per la vila i això les dites 50 lliures a més de què hagi de tenir també la residència a l'Església."

29 d'agost 1677 Que se porti amb Joan Aulet que avui és mestre i que en haver complert els tres mesos des del dia que es va aconduir de 50 lliures en avant, hagi de cessar de dita conducta i si avui vol ser mestre s'hagi tenir per content amb les mesades soles i amb la entrada de la Església i no donant-li

conducta en manera alguna; i des de dit dia al davant no hi hagi més de un mestre i que vagin tots amb ell."

25 febrer 1685 ... " en quan a la ensenyança, se doni al senyor mestre Bernat Nualart de conducta per quiscun (aquest) any seixanta lliures en esta forma: que tingui obligació d'ensenyar gramàtica als fills de la vila per cada un dos? reals de mesada i la ensenyança de llegir i escriure i comptes això tot franch sense pagar ninguna mesada, la qual conducta se li dona edemes el lloguer de la casa.

27 febrer 1688 Que si lo senyor Bernat Nualart se vol dignar d'ensenyar gramàtica als fills de la vila exceptat ? los fills dels que no paguen los mals de la vila, els farà pagar quatre reals a cada un cada mes i que aqueixos se hagin de rellevar del preu o salari que la vila li donarà amb què tingui obligació de fer les escriptures que convindran a la Universitat sense salari i degui cantar les festes que el senyor mestre de Capella tingui obligació i per això se li dona de salari 30 lliures quiscun any.

4 novembre 1691 ... " que supuesto que el senyor Francisco Vaquer ha determinar ésser mestre d'ensenyar de llegir, escriure i comptar a n'els minyons petits amb la sola residència i sens salari ningun que li doni lo magisteri, advertint-lo los Jurats tingui cuidado i vigilància en l'ensenyança de dits minyons. Vagi amb tota rectitud com de dits minyons s'espera.

9 febrer 1698 ... "Que s'ajusta vint lliures de salari al mestre que junt amb les vuitanta se li donen seran cent lliures cada any.

2 setembre 1700 Que si el Reverent Francisco Campins vol ensenyar gramàtica a tots els fills d'aqueixa vila se li doni vint i cinc lliures per quiscun any.

28 març 1706 que en vista de conduir per mestre d'ensenyança de llegir i escriure i comptar al llicenciat Mariano Martínez que supliquen al rector i al Reverent Francisco Campins que siguin servit examinar-lo.

18 d'agost 1709 ... " que respecte a ésser el número de minyons originaris de la vila que aprenen de llegir, escriure i comptar molt crescut i augmentant-se el Poble com se experimenta, se considera que no pot un sol mestre particularment l'actual Reverent Jaume Ferrer i Tramuja, resident de la present Església de Canet per ésser de naturalesa flaca i dèbil, donar cabal satisfacció a dit càrrec de la dita ensenyança, lo que reduïda en danys i perjudicis dels mateixos fills de dita vila. Unànimes i conformes han deliberat que desitjant-se doni la deguda providència i compliment a la dita ensenyança de llegir, escriure i comptar els dits fills originaris de la vila se alegeixa (elegeixi) donant emperò són beneplàcit en i per coadjutor de dit càrrec d'ensenyança que com s'ha dit obté dit Reverent Jaume Ferrer i Tramuja per si sol al llicenciat Joseph Casalins Castanyer fill també originari de Canet."

3 maig 1773 ... "Atès que Pere Màrtir Puig serveix de poc útil al Comú i als fills de la present vila pues no sap d'aritmètica i que amb tres anys que obté la Admissió a l'Església se troba quasi en el mateix estat que se trobava quan se li presentà, per

haver empleat el temps sens útil algun a ell i al present Comú i que es pot molt bé col·legir seu perquè amb les dites distribucions del dit adventici i les de la capella lucre passades de vuitanta lliures, i que amb això pot mantenir-se del que és presumible, no cuitarà com fins avui ha fet de procurar ordenar-se, que és el fi principal de presentar-se-li la dita admissió... i atès tot lo sobre expressat, unànimes exposen al dit Pere Màrtir Puig de la obligació de la ensenyança per tot el temps emperò que tardarà en obtenir ordres sagrats tan solament a fi de què li quedi temps per estudiar i aconseguir las distribucions d'advertència i luego que obtingui dit ordre sagrat quedi ipsofacto amb la mateixa obligació de ensenyar que se li imposi al dit són acta d'admissió,"

27 d'octubre 1783 En una reunió tinguda a Can Macià, dels principals caps de casa de la vila es va acordar Primo que respecte ?

1796 "Que la ensenyança principal és de primeres lletres, com és llegir i escriure, aritmètica, ensenyança tant precisa i necessària en la present vila, se troba avui tan decaiguda per falta de salari o gratificació corresponent al treball i per això ha quedat resolt elegir o conduir dos mestres, a saber, és el que per l'ensenyança de llegir i escriure i de comptes, i l'altre de llegir als menors d'edat."

6 juliol 1800 ... " Que en atenció a què la Junta general celebrada per los Particulars en 14 d'abril pròxim passat i del present corrent any, foren elegits en Comissionats els senyors Ramon Horta i Barceló i Salvador Fors i Puig a fi de tractar amb els Mestres d'ensenyança reduir a estos sos respectius salaris atès que el temps ho requereix i presents en esta convocatòria los dits Ramon Horta i Salvador Font han exposat que havent-los presentat als actuals Mestres i tractar amb ells que per precisió havien d'accontentar-se de minorar-los els salaris. Que quan el Mestre principal se li donarien anualment dos centes lliures i aquestes pagaderes de tres en tres mesos així com aniran vencent i que en quant al segon mestre ajudant se li donaria el que importa la Real dotació del present Comú i el que redituaria l'adventici de la Parroquial Església i així mateix com anirien vencent també de tres en tres mesos."

Reunió Pro-Ensenyança

A la vila de Canet de mar, Bisbat i Corregiment de Girona als vint i set dies del mes d'octubre , any de la Nativitat del Senyor de mil set cents vuitanta tres. Convocats i congregats (amb assistència emperò de L'Honorable Ramon Llauger Regidor Degà i com a tal regentant actualment la vara de la dita present vila i són terme ei en la casa de l'infrascrit D. Ignasi Ramon Macià i Moreta a on altres vegades per algunes Juntes generals s'ha acostumat a convocar) els Magnífics Joan Goday, Miquel Font i Llobet, Joan Carbonell, Salvador Casals i Pere Moní en el present i corrent any Regidors, Salvador Vaquer, Miquel Roig i Ferrer, Diputats. Joan Pastor i Catà Sindich Procurador General D. Ignasi Ramon Macià i Moreta ciutadà honrat de Barcelona , D. Josep Llauger Comptador de vaixell de la real Armada i Subdelegat de Marina, el Doctor en Medecina Josep Puig i Novell, Simón

Vaquer Comerciant, Patró Joan Pastor, Patró Josep Colomer, Joan Ferrer i Carbonell Comerciant, Miquel Xiqués major de dies també Comerciant, Patró Salvador Fàbregas, Salvador Medir Veler, Nicolau Vendrell mariner, Anton Sans Negociant, Patró Pere Rexach, Miquel Pujadas Comerciant, Patró Salvador Jover i Grau, Josep Recasens Corder, Patró Francesc Milans, Patró Josep Bosch, Josep Llauger Mariner, Salvador Medir Fuster, Patró Felicià Carnesoltes, Ramon Clausell i Vendrell i Fructuós Vila sastre: Tots individus Particulars a la dita vila i així (havent ja precedit el convit general en particular en els dies anteriors per l'infrascrit afecte de tots els caps de casa o de famílies de la mateixa vila d'ordre del dit present Ajuntament per medi de són Andador com és de veure de sa relació de l'actual dia, perquè en el mateix present dia a les dues de la tarda comparescan per tractar i resoldre el més convenient al bé públic en les coses que més avall s'exposaran), Han unànimes tots dits Vocals Deliberant i resolt el següent.

Primer Que respecte de què esta part de molt temps se experimenta una gran decadència en la ensenyança de llegir, escriure i aritmètica per falta de subjectes aptes i proporcionats per la dita ensenyança, motiu tal vegada per lo módic salari que hi ha destinat per esto (això) i essent est assumpte de tanta importància i tan recomanat per la Superioritat se expedixin exemplars o edictes per totes aquelles emperò parts a on judiqui convenient i veure amb això, mitjançant salari que avall se li assenyalarà i compareixerà algun subjecte o mestre proporcionat o útil al present Comú, procedint emperò los deguts exàmens, tan sia un o més els que pretendran oposar-se i seguint lo exemplar o edicte que se expressarà i que el que quedarà llegit per tal mestre, se li siguin donades en cada any dos centes lliures barcelonines en esta forma a saber. És quaranta lliures les mateixes de què es troba dotat dit magisteri amb la Real dotació del present Comú. De l'import de l'adventici o entrada en la residència en la present Parroquial església, inclòs en la distribució de les Ànimes i en el que faltés per completar les dites dos centes lliures anuals que se suplien per la meitat entre el gremi de Sant Elm dels seus rèdits i dels fons o rèdits de la carnisseria de la dita present vila, atès essent pròpia de tots los Particulars de la mateixa vila i per medi de sos Administradors o Eleuts, cobriant emperò estos recibos de tot el que pagaran i supliran per aquest efecte a fi que se los abonin en sos comptes com és molt just.

Ítem han igualment resolt i deliberat que en consideració que de esta part de molt temps la ensenyança de gramàtica va molt decaient com se experimenta i que en el dia urgeix molt providenciar aquesta ensenyança com és notori i se deu precisament en quan se pugui repara el dany el dany pues interessa molt en això lo bé comú i de la Església, baix emperò eix suposat atès que el reverent Miquel Carreras Presbiter, altre dels residents curats de la dita present Església actualment impedit de una malaltia habitual obté la admissió que el dit present comú amb el Reverent Rector de aqueixa Parròquia com a Patrons de les Admissions de la mateixa Església

destinaren per mestre de gramàtica. Per això que quan vingui el cas de passar a major vida el dit reverent Miquel Carreras, (sens emperò perjudiquin i derogació a lo estipulat i acordat en la concòrdia relativa de les Admissions de la present parroquial església entre el dit Reverent Rector i present Comú firmada) Els punts de la dita admissió del mateix reverent Miquel carreres en quan se pugui i per lo temps sia permès als Patrons se commutaran i aplicaran per la manutenció d'un mestre de gramàtica i si pot ser sacerdot millor que aleshores se podrà elegir i tot amb intorecència i concurrència del dit Reverent Rector i baix les condicions que en aquella ocasió apareixerà appasantre lo que redundarà en gran utilitat del dit comú i de la dita església, honor i augment de la dita ensenyança per els efectes que se'n poden esperar en lo venider. - De tot el que Jo l'infrascrit Josep Llobet Notari i Secretari faig fe.

Com es feien oposicions per ésser mestre de la vila en la primera meitat del segle XIX

"En la ciutat de Barcelona als 14 dies del mes de setembre de 1832, reunits els Senyors Vocals Examinadors de la real Junta d'Inspecció d'escoles de Catalunya, sota la Presidència del seu Il·lustre 1º Vocal D. Joan Pablo Amorós, Canonge de la Santa església d'aquesta ciutat per celebrar l'examen anunciat per la provisió del Magisteri de primeres lletres de la vila de Canet de Mar en el Corregiment de Girona, al qual s'ha presentat únicament D. Ramon Molet i Jover, es va procedir a aquest acte d'acord amb el manat per S.M. en el mètode d'oposicions i exàmens practicant el referit Molet els exercicis previnguts en el mateix. Sa senyoria, fent mèrits d'ells i després d'un detingut examen de les fulles i comptes presentats, va cotejar-les amb les escrites fetes en aquest acte les ha aprovat a unanimitat de vots i en conseqüència ha manat que li sigui lliurada a l'interessat la certificació corresponent i que sigui remesa aquest acord a l'Ajuntament de Canet de Mar, a l'efecte que una vegada comprovat i amb acorda amb el darrerament disposat per la Inspecció General d'Instrucció Pública se li faci el complement nomenament per regentar aquella escola.

I lo firma el Senyor President junt amb els Senyors Vocals Examinadors per qual manament el firmo i segello en l'expressat dia.

Juan Pablo Amorós Pbro. - Pedro Freixa Rector de les escoles Pies - José Tarabàs - José Martí - Joan Vives Pbro. i Secretari

D. Juan Vives Presbiter Beneficiari de la Parroquial de sant Pere de les Puellas, Catedràtic de La Trinitat en el Seminari Conciliar d'aquesta ciutat i Secretari de la real Junta d'Inspecció d'escoles de Catalunya. Certifico que D. Ramon Martí Jover, natural i veí de la vila de Canet de mar, va concórrer als exàmens per la provisió del Magisteri de primeres lletres de dita vila, celebrats per la Real junta en el dia catorze del corrent i va merèixer que sa Senyoria li apropés els exercicis practicats en aquest acte. I perquè l'interessat pugui fer-ho constar i fer-ne els usos convenients, per ordre de sa Senyoria li lliuro el present testimoni a la ciutat de Barcelona el dia disset del més de setembre de 1832. Joan Vives Pbro.